

Следећа Депресија

Пише: Јерген Ерстрем Мелер
петак, 19 септембар 2008 22:04

Да ли ће се историја поновити? Многи људи мисле да смо сви извукли поуке од катастрофалног низа догађаја који су довели до Велике депресије. Али сваким даном све више и више изгледа као да ће лоша монетарна политика ослабити светску економију – као што је лоше управљање курсном листом учинило исто почетком 30-их година прошлог века. Али овог пута, уместо мера које ће заштитити домаћу индустрију, можемо видети нешто много опасније: протекционизам ради спречавања иностране контроле америчких финансијских институција и произвођача. И то би могло да доведе до светског финансијског краха.

Паралела кобне златне политике САД-а 30-их година - која је уништила оно што је остало од економске снаге континенталне Европе - сувише је очигледна. Тада се сматрало да је златни стандард незаменљив. Данас је одржавање ниске стопе инфлације „свети грал“. Наравно, централне банке морају одржати стабилност цена, али по коју цену?

Септембра 1931. године, Велика Британија се предала реалности и одбацила златни стандард, дозвољавајући тржишту да умањи вредност прецењене фунте. Тај корак, иако неопходан, учинио је живот нелагодним за остатак индустријализованог света. Две године касније, Сједињене Државе су учиниле исто и вредност долара се исправно умањила у односу на остатак златног блока (Француска и неколико других европских држава). До септембра 1936, после много патње, остатак присталица златног стандарда је био приморан да се покори неизбежном и да дозволи да њиховим валутама опадне вредност. Светска економија је на најнижем могућем нивоу, а политичке импликације су подједнако утицале на урушавање: кобни финансијски шкрипац француске владе је спречио Париз да на Хитлерову инвазију Ринеланда 1935. одговори адекватном војном акцијом.

Кроз читав процес економског слабљења, између влада нису учињени никакви озбиљни покушаји координисања курсних политика, са предсказаним кобним резултатима. Државе су покушале да заштите своје интересе без бриге о другима; искушење злата као основе за курсне политике свих главних економских сила је остављено по страни након сурово научених лекција.

Тренутни притисак, који долази из Конгреса, да се подигне цена јуана и да се смањи извоз Кине у Сједињене Државе превише подсећа на америчку „сребрну политику“ током 30-их година. Потпуно се игнорише чињеница да су претерана инвестирања и

Следећа Депресија

Пише: Јерген Ерстрем Мелер
петак, 19 септембар 2008 22:04

повећане цене некретнина поставиле економију Кине на границу између инфлације и раста. Да би одржао равнотежу, Пекинг мора пажљиво да подешава своју економску политику. И, ако се Кина спотакне, светска економија ће изгубити свог главног машиновођу. Било би катастрофално да се то догоди у исто време када Сједињене Државе губе снагу.

Од 1933. до 1934 године, Конгрес је донео закон који је повећао цену сребра, оправдавајући ово причом да ће то повећати националну куповну снагу Кине и стимулисати кинеско-америчку трговину. Ова обмањујућа политика САД-а је имала ненамеран утицај на уништење кинеске економије, чија се валута заснивала на сребрном стандарду. Покушаји Пекинга да одврате Вашингтон били су игнорисани. Прилично предвидљиво, Кину је задесила дефлација и, у сред светске депресије, вредност јуана се постојано повећавала у односу на амерички долар, британску фунту и јапански јен. Кинеске банке, пошто су се током протеклих година посветиле некретнинама, имале су невоље када је дошло до - како се то данас назива - кризе ликвидности.

Данас Европска централна банка (ЕЦБ) говори о одржавању ниске инфлације и камате, чак иако то вуче ка рецесији. Постоје индикатори повећања инфлације, али то је услед повећања трошкова производње у Кини и поскупљења сировина, хране и енергије – а не услед прегрејавања. Сви ови фактори су ван контроле ЕЦБ; високе камате неће учинити много да се утицај ових фактора на европске економије смањи. Ипак, то није зауставило Државне резерве Америке (Америцан Федерал Ресерве) да дођу до закључка да се инфлацијом и даље може управљати, упркос падајућој вредности долара.

Криза хипотекарских зајмова другог реда натерала је Државне резерве да започну са монетарном политиком којој је изгледа судбина да дође до нулте камате, где Јапан већ годинама чами. Бескорисно је узајамно се оптуживати око тога како смо упали у овај хаос, и, све у свему, смањење камата може бити једини начин да се заустави брзо и веће ширење неуспеха у финансијским тржиштима кроз економију. Тако можда изгледа из перспективе САД-а, али шта је са остатком света?

Дивергентне националне монетарне политике могу пореметити светска тржишта, док комбинација ниских камата и слабог америчког долара чини профитабилним позајмљивање америчких долара и куповину америчких бизниса од стране страних инвеститора. У основи, то је сасвим у реду. Проблем је, додуше, политички: да ли ће америчка Влада дозволити да се то догоди или ће поклекнути пред економским нативизмом?

Данас се Сједињене Државе суочавају са значајним избором: могу донети законе којим

Следећа Депресија

Пише: Јерген Ерстрем Мелер
петак, 19 септембар 2008 22:04

Ће контролу над америчким предузећима задржати у америчким рукама – са неизбежним и предвидивим последицама узнемиравања кретања међународног капитала на тржишту – или да дозволе да природне тржишне силе делују неометано. Ако се Вашингтон одлучи за негдашњи пут (а постоје јасни знаци да то може да се догоди), светска економија ће клизнути у олујне, неуцртане воде. То би угрозило добитке од глобализације и уздигло аветињу још једне Велике депресије. Да ли је то вредно тога?

(Аутор је виши истраживач сарадник на Институту за студије јужноисточне Азије у Сингапуру, професор на Универзитету за менаџмент у Сингапуру и Школи за бизнис у Копенхагену)

(22.04.2008. The National Interest)